

Okviri biznis etike

Dragana Čirović

Održivost kao krajnji cilj biznis etike

- ▶ Predmet izučavanja biznis etike
- ▶ Zašto je važno dobro razumijevanje biznis etike?
- ▶ Održivost - CSR (Corporate Social Responsibility - korporativna društvena odgovornost)
- ▶ Razlozi primjene CSR koncepta?

Koncept *Triple bottom line*:

- Ljudi - fer i korisne poslovne prakse prema radu
  - Planeta - održiva životna praksa
  - Profit - razlika između vrijednosti inputa i outputa
- Izvještaj o poslovanju na kraju godine

Principi održivosti

- ▶ Ekonomska održivost u užem i širem smislu
  - ▶ Poslovna etika - Sastavni dio šireg koncepta ekonomske održivosti
  - ▶ Principi održivosti:
1. Etika - uspostavljanje, promovisanje, nadgledanje i održavanje etičkih standarda u poslovanju sa interesnim stranama;
  2. Upravljanje - kompanija vodi računa o svojim izvorima savjesno i efektivno, prepoznajući povjereničke dužnosti menadžera i direktora da usmjere pažnju ka svim zahtjevima interesnih strana;
  3. Transparentnost - blagovremeno objavljivanje informacija u vezi sa proizvodima, uslugama i aktivnostima, koje omogućavaju interesnim stranama da donesu odluke;
  4. Biznis odnosi - uključenost u fer trgovinu sa dobavljačima, partnerima i distributerima;

Principi održivosti

5. Povrat finansija - kompetitivni povrat investicija i obezbijevanje zaštite imovine;
6. Društveno učešće - podsticanje zajedničke koristi u odnosu između kompanija i društva, usmjeravajući veću pažnju prema kulturi i potrebama društva;
7. Vrijednost proizvoda - poštovanje želja, potreba i prava svojih klijenata, težnja da se obezbijedi najveći nivo vrijednosti proizvoda i usluga;
8. Praksa zapošljavanja - razvoj menadžmenta koji vodi računa o profesionalnom usavršavanju zaposlenih i njihovoj motivaciji;
9. Zaštita okruženja - zaštita i obnova okruženja, te promovisanje održivog razvoja proizvoda, usluga i drugih aktivnosti.

Evropa kao ključna perspektiva biznis etike

- ▶ Formalni akademski predmet nastao u Americi.
- ▶ U Evropi veoma mlada disciplina uvedena početkom osamdesetih godina prošlog vijeka
- ▶ Globalni ugovor UN-a posvećen usaglašavanju poslovnih aktivnosti sa 10 univerzalnih principa CSR-a iz oblasti ljudskih prava, radnih prava i zaštite životne sredine.
- ▶ Više od 5 200 kompanija iz više od 130 zemalja svijeta

Osnovna načela globalnog dogovora

1. Podrška zaštiti međunarodnih ljudskih prava
2. Preduzimanje mjera radi sprečavanja preduzeća da učestvuje u zloupotrebi ljudskih prava
3. Sloboda udruživanja i stvarno priznavanje prava kolektivnog pregovaranja
4. Uklanjanje svih oblika prisilnog i obaveznog rada
5. Ukidanje dječijeg rada
6. Uklanjanje diskriminacije u zapošljavanju i izboru zvanja
7. Podrška mjerama predostrožnosti u savladavanju ekoloških izazova
8. Preduzimanje mjera radi promocije veće ekološke odgovornosti
9. Podsticanje razvoja i širenja ekološki prihvatljivih tehnologija
10. Suzbijanje svih oblika korupcije, uključujući iznudu i podmićivanje

Okviri biznis etike

- ▶ Pravni aspekt korporacije?
- ▶ Korporacije vs akcionari
- ▶ Uloga menadžera?
- ▶ Razlozi primjene CSR-a?
- ▶ Može li kompanija biti moralno odgovorna?

CSR - način na koji biznis konstantno stvara zajedničku vrijednost - kroz ekonomski razvoj, dobro vođenje, odgovornost interesnih strana i napredovanje okruženja.

CSR - integrisan, sistemski pristup biznisu, koji radije gradi nego što razara i ruši ekonomski, društveni, ljudski i prirodni kapital.

Može li korporacija biti društveno-odgovorna

- ▶ Argumenti „protiv“ - Fridmanov stav:
  1. Samo ljudska bića imaju moralnu odgovornost
  2. Odgovornost menadžera je da djeluju jedino za interes akcionara i da stvaraju profit
  3. Socijalna pitanja i problemi su u nadležnosti države, a ne menadžera kompanije.

Može li korporacija biti društveno-odgovorna

▶ Dva argumenta „za“:

1. Zaposleni imaju odgovornost za individualne odluke koje donose, ali i korporacija ima određenu strukturu na osnovu koje se posluje po unaprijed utvrđenim ciljevima;
2. Drugi argument se odnosi na podršku moralnoj dimenziji društvene odgovornosti, koja je u stvari ne samo već pomenuta struktura donošenja odluka nego i manifest uvjerenja i vrijednosti koji se ističu kao dobro i loše u korporaciji i njenom djelovanju - nazvan organizaciona kultura;

Pristupi u rješavanju etičkih problema

- ▶ Formalni pristup - korišćene pravila. Primjena pravila u nejasnim situacijama dovodi do razvoja *ad hoc* pristupa - „cilj opravava sredstvo“;
- ▶ Sistemski usmjereni pristupi - korišćenje korporativnih načela i korporativne politike (npr. kodeks poslovne etike), kontrola postupaka pojedinaca ostvaruje se uz pomoć tzv. korporativnih načela i prakse koja je pozicionirana izvan pojedinca;
- ▶ Sistemi usmjereni na posrednika - odgovornost pojedinačnog donosioca odluke, koja odražava njegove individualne vrijednosti.

Ključna pitanja o pristupima poslovnoj etici za region Evrope, Amerike i Azije

	Evropa	SAD	Azija
Ko je odgovoran za uključivanje etike u biznis?	Društvena kontrola kolektiva;	Individualno;	Top-menadžment;
Ko ima ključnu ulogu u poslovnoj etici?	Vlada, udruženja trgovine, korporativna udruženja;	Korporacija;	Vlada, korporacije;
Koje su ključne vodilje u etičkom ponašanju?	Ugovoreni pravni okvir poslovanja;	Korporativni kodovi etike;	Menadžersko diskreciono pravo;
Koja su ključna pitanja u poslovnoj etici?	Društvena pitanja u organizaciji okvira poslovanja;	Nedolično ponašanje i nemoral u situaciji jedne odluke;	Korporativno upravljanje i odgovornost;
Koji je dominantan pristup interesnih grupa kompanije?	Formalni pristup interesnih strana;	Fokusiranje na vrijednost interesnih grupa;	Implicitni pristup više interesnih strana;

Priroda korporativne društvene odgovornosti

- ▶ **Dobrovoljnost** - iako su određene korporativne društvene odgovornosti predviđene zakonom, veliki broj njih je dobrovoljnog karaktera
- ▶ **Upravljanje eksternalijama**
- ▶ **Višestruka orijentacija interesnih strana** - preduzeća imaju odgovornost prema velikom broju *stakeholdera* i društvenoj zajednici uopšte
- ▶ **Usklađivanje socijalnih i ekonomskih odgovornosti** - postoji li ekonomska korist od društveno-odgovornog poslovanja?
- ▶ **Prakse i vrijednosti** - CSR podrazumijeva skup poslovnih praksi i strategija koje se bave ne samo ekonomskim, već i socijalnim pitanjima
- ▶ **Filantropija** - CSR nekada se sprovodi u vidu filantropskih djela

Stejkholder	Interes u organizaciji
Akcionari	- rast cijene akcija - prihod od dividende
Zaposleni	- stabilna zaposlenost sa zadovoljavajućim naknadama za rad - bezbjedno i ugodno radno okruženje
Potrošači/korisnici	- fer razmjena - proizvod ili usluga sa prihvatljivom vrijednošću za datu cijenu - sigurni i pouzdani proizvodi
Dobavljači	- isplata u trenutku dostave robe - učestale porudžbe sa prihvatljivim profitom
Posrednici	- isporuke kvalitetnih proizvoda na vrijeme i po pristupačnoj cijeni - sigurni i pouzdani proizvodi
Vlada	- Plaćanje poreza - postupanje u skladu sa svim relevantnim zakonima
Kreditori	- redovno plaćanje duga po predviđenom planu
Društvo	- zaposlenje lokalnih rezidenata - ekonomski rast - zaštita društvenog okruženja

